

Cysty

Cysta je dutina s vlastní výstelkou vyplněná tekutinou. Na rozdíl od pseudocysty – cystoidu, který nemá vlastní výstelku, je cysta ohraničena tkání, v níž došlo ke krvácení (*posthemoragická pseudocysta*), kolikvační nekróze (*postencefalomalatická pseudocysta*) nebo k hnisavé kolikvacii (absces). Na rozdíl od abscesu je **pseudoabsces** dutinka vyplněná hnisem s vlastní výstelkou, která nevznikla hnisavou kolikvací, ale vyplněním lumen – např. *tuba ovaria* vyplněná hnisem. Při *cystóze* může být orgán cystami deformován, tento stav se pak nazývá **cystická degenerace**. Na rozdíl od nádorů cysty nemají autonomní růst.

Dělení cyst

Cysty je možno rozdělit podle:

- **obsahu:** serózní, mucinózní (hlenové), koloidní, mazové, rohové, hemoragické, olejové (po nekróze lipomu), plynové
- **četnosti:** solitární, mnohotné (je-li orgán přeplněn cystami, mluvíme o cystóze)
- **způsobu vzniku:** retenční, implantační, hyperplastická, fetální, parazitární, nádorová

Retenční cysta

Vzniká **postfetálním uzavěrem vývodu žlázy** (hyperplázie výstelky vývodu, zahoustnutí sekretu, konkrement, tlak nádoru rostoucího v blízkosti vývodu atd.). Sekret žlázy se hromadí před překážkou a dilatuje vývod nebo vlastní žlázu tak dlouho, dokud se nevyrovná hydrostatický tlak sekretu se sekrečním tlakem žlázy – výstelka cysty pak propadá tlakové atrofii a atrofii z inaktivity, další zvětšování je možné rozpadem obsahu cysty (zvýšení osmolarity) nebo exsudací při zánětu stěny cysty.

Příkladem jsou:

- **comedo** – retence rohových šupin a zahoustlého sekretu mazové žlázy v ústí vlasového folikulu – na konci je černá čepička,
- **aterom** – retenční cysta mazové žlázy, obsahem je maz a šupiny epidermis,
- **ranula** – retenční cysta sublingvální slinné žlázy se serózním obsahem, „žabka“ (název odvozen od podobnosti s bříškem žabky)
- **mukokéla** – retenční cysta malé slinné žlázy, často na tvářové sliznici, dolním rtu, měkkém patře, spodině dutiny ústní, spodině jazyka, je třeba ji odlišit od nádorů malých slinných žlázek,
- **ovum Nabothi** – retenční cysta na *cervix uteri* vznikající přerůstáním dlaždicového epitelu přes ústí cervikálních hlenových žlázek,

Aterom

Implantační cysta

Vzniká **zavlečením epitelu do vaziva** při traumatu nebo zánětu, epitel vystele stěnu dutinky, v níž se ocitnul (**tigmotaxe** – sklon epitelů k povlékání volných povrchů).

Příkladem mohou být:

- **rohové cysty** v kůži,
- **serosní cysty** v peritoneálních srůstech,
- **apikální zubní cysty** ze smaltotvorného epitelu, který se dostal do apikálního granulomu a prorostl jeho stěnou

Hyperplastická cysta

Vzniká v orgánech, jejichž epitel podléhá hormonální regulaci – cysta je představována dilatací žlázy nebo jejího vývodu způsobenou **hyperplázií výstelky** (která však zůstává převážně jednovrstevná, není atrofická a jejím zmnožením dojde ke zvětšení povrchu – předpokladem je nízká konzistence okolí, umožňující dilataci epiteliálního útvaru).

Příklady:

- **cystická mastopatie** – v mléčné žláze (vliv FSH)
- **glandulární cystická hyperplázie endometria** – nadbytek FSH
- **folikulární cysty vaječníku** – cysty vznikají z nadměrně rostoucích folikulů, u nichž nedochází k ovulaci (výstelka cysty má však původ v ovariálním stromatu a nikoliv v epitelu – jde spíše o jakýsi případ pseudocysty).

Ranula

Fetální cysta

Fetální cysta vzniká vývojovou poruchou, např. **vadným propojením tubulárních struktur** (*cystóza ledvin* – nespojení proximálních a distálních základů nefronu – proximální úsek se dilatuje stagnací tekutiny produkované epitelem), **nedokonalým uzávěrem embryonálních štěrbin** (*krční cysty* – mediální ductus thyreoglossus (od kořene jazyka ke štítné žláze → pohybuje se při polykání a hýbaní jazykem) a laterální ze žaberních výchlipek – *branchiogenní cysty*), **persistencí ostrůvků epitelu v intersticiu** (*Walthardovy cysty* v okolí ovaria z odštěpených hnízd jeho povrchového epitelu – varianta implantačních cyst) nebo z embryonálně založených orgánů, které v dalším vývoji zanikají (cysty ze zbytků *urachu*, *ductus omphaloentericus* atd.).

Parazitární cysta

Je tvořena tělem parazita, např. boubel tasemnice nebo echinokoka.

Nádorová cysta

Patří **k pravým nádorům** a vzniká nádorovým růstem tkáně, která zachovává žlázově cystický ráz výchozího epitelu se serózní nebo mucinózní sekrecí (makroskopicky převládá cystický charakter útvaru před růstem solidních úseků nádorového parenchymu), např. cystadenomy ovaria.

Odkazy

Související články

- Fisurální cysty

Zdroj

- PASTOR, Jan. *Langenbeck's medical web page* [online]. [cit. 2009]. <<https://langenbeck.webs.com/>>.
- HRUBÝ, Jan. *Cysty v orofaciální oblasti* [přednáška k předmětu Orální chirurgie 1, obor Zubní lékařství, 1. LF UK]. Praha. 2.12.2014.